

TÜRK VATANDAŞLIĞININ YETKİLİ MAKAM KARARI VE SEÇME HAKKININ KULLANILMASIYLA KAYBEDİLMESİ HALLERİ¹

Case Of Loss Of Turkish Citizenship By Using The Authorized Authority And The Right Of Choice

Elvin SÜLEYMANOV

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Kırşehir/Türkiye
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1992-9816ZS>

ÖZET

Türk vatandaşlığının kaybı; "yetkili makam kararı" ve "seçme hakkının kullanılmasıyla" gerçekleşir. Yetkili makam kararıyla vatandaşlığın kaybı "çıkma" "kaybettirme" ve "iptali" ile mümkün olmaktadır. Literatür taraması sonucunda yapılmış bu çalışmada amaç, yetkili makam kararıyla ve seçme hakkının kullanılmasıyla Türk vatandaşlığının nasıl kaybedildiği, bu durumun kişinin iradesiyle ve iradesi dışında nasıl gerçekleştiği, vatandaşlık kanunları, yönetmenlikler, uluslararası metinler ve bu metinler de yapılan değişiklikler dikkate alınarak araştırılmış ve incelenmiştir. Bu kapsamda kanunun eksiklerine ve uluslararası hukuka uygunluğu konusuna değinilmiştir. Elde edilen bulgulara esasen vatandaşlıktan çıkma, herkesin vatandaşlığını değiştirmede özgür olmasının bir sonucu olarak Türk hukukunda kabul edilmiştir. Kanunlara esasen hiç kimse keyfi olarak vatandaşlıktan çıkartılmaz. Vatandaşlıktan çıkma Türk vatandaşlarının izin alarak kendi isteğiyle vatandaşlıktan çıkması veya başka bir devletin vatandaşlığına geçmesi ya da sadece Türk vatandaşlığından çıkarak diğer ülke vatandaşı olarak kalması durumudur. Kaybettirme kararı ilgili kişi açısından cezai mahiyette bir karar olduğu için şahsi sonuçlar doğurmakta ve kararı cumhurbaşkanı vermektedir. Vatandaşlığının hile veya yalan beyan sonucunda kazanıldığının tespit edilmesi durumunda, herhangi bir süreye tabi olmamaksızın vatandaşlığa alma kararının iptal edileceği düzenlenmiştir. İptal kararı ile ilgili kanunda her hangi bir sürenin olmaması kanunun açığı olarak değerlendirilmekte burada kişi ve kamu yararı bulunmamaktadır. Yapılan bu çalışma, ülkede yürütülen vatandaşlık çalışmaları konusunda vatandaşlığın kaybıyla ilgili yapılacak yeni araştırmalara kaynak teşkil etmesi açısından önem taşımakta ve bu

ABSTRACT

Loss of Turkish citizenship; It takes place through the "decision of the competent authority" and "the exercise of the right to vote". Loss of citizenship with the profit of the competent authority is possible by "exiting", "losing" and "canceling". In this study, which was made as a result of the literature review, the aim was investigated and examined by taking into account the decision of the competent authority and how to lose Turkish citizenship by using the right of choice, how this happened with and without the will of the individual, the laws of citizenship, Directorates, international texts and the changes made in these menus. In this context, the issues of the law and its compliance with international law were addressed. The findings obtained are essentially exiting citizenship has been accepted in Turkish law as a result of everyone's free groove to change citizenship. In this context, the issues of the law and its compliance with international law were addressed. Exiting citizenship is acceptable in Turkish law as a result of everyone's free groove to change citizenship. Under the law, no one is arbitrarily removed from citizenship. Withdrawal from citizenship is the situation where Turkish citizens leave their citizenship upon their own request, or become citizens of another state, or remain as other citizens only by leaving Turkish citizenship. Since the decision to lose is a criminal decision in terms of the person concerned, it has personal consequences and the president makes the decision. If it is determined that her citizenship is acquired as a result of fraud or false declaration, it is regulated that the decision to naturalize will be canceled without being subject to any period of time. Exiting citizenship is acceptable in Turkish law as a result of everyone's free groove to change citizenship. Withdrawal from citizenship is the situation where Turkish citizens leave their citizenship

¹ Bu çalışma Kırşehir Ahi Evran Üniversitesinin Sosyal Bilimler Enstitüsünün Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalında hazırlanmış olduğum ve Prof. Dr. Fazıl YOZGAT hocamın da danışmanlık yaptığı "Türk vatandaşlığının kazanılması ve kaybı halleri" adli tez çalışmasından üretilmiştir.

sebeple literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Sonuç olarak Türk vatandaşlığının kaybında “kaybettirme” ve “iptal” Cumhurbaşkanı, “çıkarma” ise İçişleri Bakanlığının kanunda belirtilen şartların tamamlanmasıyla verilmektedir. “Seçme hakkı”, “kaybettirme”, “çıkarma” ile vatandaşlığını kaybeden kişinin eş ve çocukları eklenmezken “iptal” kararında eş ve çocuklarda etkilenmektedir. Karar Resmi Gazetede yayımlandığı tarihten itibaren hüküm ifade etmekte ve bu tarihten itibaren kişi yabancı statüsünde olmaktadır.

Anahtar kelimeler: Vatandaşlık, Vatandaşlık Kanunları, Vatandaşlığın kaybı.

upon their own request, or become citizens of another state, or remain as other citizens only by leaving Turkish citizenship. This study is important in terms of creating a source for new researches about the loss of citizenship in the country's citizenship studies and therefore it is thought that it will contribute to the literature. As a result, the "loss" and "cancellation" of the loss of Turkish citizenship are given by the President and the "removal" is given by completing the conditions specified in the law of the Ministry of Interior. While "right to choose", "loss", "subtraction" are not included in the spouse and children of the person who lost their citizenship, the spouse and children are affected in the "cancellation" decision. The decision has taken effect as of the date of its publication in the Official Gazette and from this date the person has the status of a foreigner.

Keywords: Citizenship, Citizenship Laws, loss of citizenship

1. GİRİŞ

Vatandaşlık bir devlete, hukuki bağla bağlı olma anlamını ifade eden bir kavramdır. Başka bir ifadeyle vatandaşlık, devlet ve birey arasında siyasi ve hukuki bir bağlılık olarak düşünülmektedir (Canyaş, 2014; 348). Günümüzde vatandaşlık hukukunun temel konusu, devletin maddi unsurlarından birisi olan insan topluluğudur. Vatandaşlık kanunu kapsamında kişi ile belirli devlet arasında karşılıklı sorumluluk, hak ve görev ilkesini belirleyen “hukuksal bağ” olarak nitelendirilen vatandaşlık, bir diğer yanıyla da hükümetin kendi uyruğu altındakilere yükümlülükler koyabilme yetkisi tanımaktadır. Vatandaşlık bağı ile bağlı olan kişi, o devletin hak ve yükümlülüklerin sahibi haline getirilmektedir (Schrijer, 2018; 199). Vatandaşlık, kişi ile kendi ülkesindeki yabancılardan esirgenen hakların kendisine tanınmasıdır.

Devlet, kendisini oluşturan bu topluluğu egemenlik hakkına dayanarak çıkarttığı özel mevzuatlarla belirlenmektedir. Bu mevzuatın esasları vatandaşlık kanunlarıdır. Her devlet bu kanunları çıkarırken büyük yetkilere sahip olsa da milletlerarası metinleri de göz önünde bulundurmalıdır (Tanrıbilir, 2008; 28). Bu hususa esasen Avrupa Vatandaşlık sözleşmesinde “*her devlet kimlerin kendi vatandaşı olduğunu kendi hukuku uyarınca kendisi belirler*” ve “*kimse keyfi olarak vatandaşlıktan çıkarılamaz*” ifadelerine yer verilmiştir. Devletlerin münhasır yetkisinin sınırı, Milletlerarası hukuktur. Milletlerarası hukukun kabul ettiği genel ilkelere aykırı bir düzenleme yapılması, yapılan düzenlemenin milletlerarası alanda etkin olmayacağı anlamına gelmektedir.

Türk Vatandaşlık hukukunun genel ilkelerinden birisi de kişiye vatandaşlığın zorla yüklenilmeyeceği, başka bir ifade ile kişi vatandaşlığını değiştirmede serbest olması ilkesidir. Kişi siyasi, ekonomik veya sosyal sebeplerden dolayı vatandaşlık bağı ile bağlı olduğu devletin vatandaşlığını değiştirmeye isteyeceği gibi, devlet de mükellefiyetlerini yerine yetirmeyen kişilerin vatandaşlığında bulunmasını arzu etmeyebilir (Doğan, 2016; 123). Dolayısıyla vatandaşlığın kaybında, kişinin menfaatleri olduğu kadar, devletinde menfaatleri olabilir. Devletler, mükellefiyetlerini hiç veya gereği gibi yerine yetirmeyen kişiler için siyasi ve hukuki koruma bahsetme zorunluluğu yoktur. Bu nedenle modern vatandaşlık kanunlarında, hem kişinin kendi iradesiyle vatandaşlıktan çıkması izin verilmekte hem de devletin, vatandaşlıktan doğan mükellefiyetlerini yerine getirmeyen kişiler hakkında iradesi dışında vatandaşlığına son verilebileceği düzenlenmiştir. Buradan da anlaşıldığı üzere vatandaşlığın kaybı, kişinin iradesiyle ve iradesi dışında gerçekleşmektedir.

Çalışmanın konusu olan Türk vatandaşlığının kaybı, hukukta Anayasa, vatandaşlık kanunları ve ilgili yönetmenlikler kapsamında düzenlenmiştir. Günümüzde yürürlükte olan 5901 sayılı 2009 tarihli Türk Vatandaşlık Kanunu'nun üçüncü bölümünde vatandaşlığın kaybını halleri düzenlenmiş olup kanunda vatandaşlığın kaybı, “yetkili makam kararı” ile veya “seçme hakkının kullanılması” ile mümkün olmaktadır. Türk vatandaşlığının yetkili makam kararı ile kaybı; vatandaşlıktan izin almak şartıyla “çıkma”, vatandaşlığını “kaybettirme” ve vatandaşlığını kazanma kararının “iptali” ile gerçekleşmektedir (Öztürk & Yazar, 2020; 33).

İlk olarak kişi, vatandaşlık bağı ile bağlı olduğu vatandaşlıktan çıkabilmektedir. Kişi bunun için iradesini kanunda öngörülen şekilde açığa vurmakla vatandaşlıktan çıkabilecektir. Bu şartın gerçekleşmesi için kişinin vatansız kalmaması gerekir. Türk vatandaşlığının “seçme hakkı ile kaybedilmesi” halleri bu gruba teşkil eder (Nomer, 2017; 122).

Vatandaşlıktan izin alarak çıkmak; Yabancı bir ülke vatandaşlığına geçen veya geçmek isteyen Türk vatandaşları, vatandaşlığını korumak istemesi durumunda başvurması gereken birinci yol olarak bilinmektedir. Türk hukukunda vatandaşlıktan çıkma, vatandaşlığın idari kaybı sonucunu doğuran ve hukukta önemli bir ihtiyacı binaen düzenleme altına alınan bir meseledir. Kişinin vatandaşlıktan çıkma izni ve buna uygun olarak yetkili makamın Türk vatandaşlığından çıkmayı kabul etmesi ile Türk vatandaşlığının kaybında, vatandaşlığın kaybı hem kişinin hem de yetkili makamın iradesine bağlı olarak gerçekleşir. Vatandaşlıktan çıkma kaybın bu yoluna girmektedir. Türk vatandaşlığını “kaybettirme” ve Türk vatandaşlığının kazama kararının “iptali” ile kayıpta kişinin iradesi dikkate alınmamaktadır.

Kanuna esasen vatandaşlığını kazanma kararı, vatandaşlığı kazanan kişinin yalan beyan veya önemli hususların gizletilmesi sonucu gerçekleşmişse, karar veren makam tarafından kararın iptal edilebileceği düzenlenmiştir. Vatandaşlığa alma kararının iptalinde kanun, bir zaman kısıtlaması öngörmemiştir. Buna esasen yalan beyan ve önemli hususların gizletilmesi sonucu kazanılması ispat edilmesi durumunda, herhangi bir süre sınırlamasına tabi tutulmaksızın vatandaşlığa alma kararının iptal edileceği kanunda açık şekilde ifade edilmiştir. Öten yandan kanun, vatandaşlığa alma kararının iptalinde, ilgili kanunun maddesini emredici kaleme almış ve karara ilişkin yetkili makama takdir yetkisi tanımamıştır. Şartların ispatı halinde, yetkili makam iptale karar vermek zorundadır.

Çalışmanın amacı, Türk vatandaşlık kanunları, Anayasa ve Yönetmenlikler çerçevesinde uluslararası metinleri de dikkate alarak, yetkili makam kararıyla ve seçme hakkının kullanılması ile Türk vatandaşlığının kaybedilmesi hallerini incelemek ve bu kapsamda literatüre katkı sağlamak olacaktır.

2.YETKİLİ MAKAM KARARIYLA TÜRK VATANDAŞLIĞININ KAYBI

Vatandaşlık hukuku ve milletlerarası sözleşmedeki temel hedef vatansızlık durumunun önlenmesi ve hiç kimsenin keyfi olarak vatandaşlıktan çıkartılmamasıdır. Bu bakımdan vatandaşlık kanunları vatandaşlığın kaybını iki grupta ele almıştır. İlk olarak yetkili makamın kararı ile kaybı ikinci olarak da kişinin kendi iradesine bağlı olarak seçme hakkının kullanılmasıyla kaybedilmesidir (Topçuoğlu, 2012; 198).

Türk vatandaşlığının yetkili makam ile kaybı kanunda üç şekilde yer almıştır. Bunlar Çıkarma, kaybettirme ve vatandaşlığa alma kararının iptali halleridir.

2.1. Türk Vatandaşlığından Çıkma

Vatandaşlığı değiştirmek kişinin sınırsız kullanabileceği bir hak değildir. Bireyin iradesi dışında vatandaşlığının kaybedilmesi Devlet’in keyfi olarak kullanabileceği bir hak değildir. Uluslararası hukukta ve Anayasada sadece kanunun öngördüğü hallerde kaybedilebileceği hükmüne yer verilmiştir (m.66/III). Vatandaşlıktan çıkma Türk vatandaşlarının izin alarak kendi isteği ile vatandaşlıktan çıkması veya başka bir devletin vatandaşlığına geçmesi ya da sadece Türk vatandaşlığından çıkarak yeni vatandaş olduğu diğer ülke vatandaşı olarak kalması durumudur (Çifte veya çok vatandaşlık).

İçişleri Bakanlığı çıkma izni verecek yetkili makamdır. Yetkili makam olan İçişleri Bakanlığı izin verdiği takdirde kişi Türk vatandaşlığından çıkabilecektir. Vatandaşlıktan çıkmak isteyen kişi yurt içinde ise ikamet edilen yer Valiliğine, yurt dışında ise dış temsilcilere başvurması gerekmektedir (Doğan, 2016; 126).

Türk Vatandaşlık Kanununda “çıkma izni” ile Türk vatandaşlığını kaybeden kişi Türkiye’de artık yabancı statüsündedir. Ancak doğumla Türk vatandaşlığını kazanan kişiler için bu durum farklılık göstermektedir. Türk vatandaşlığını doğumla kazanıp çıkma izni alarak vatandaşlığından ayrılan kişi farklı statüye tabi tutulmaktadır. Buna esasen yabancı kişi, devletin kamu düzeni ve milli güvenliğine ilişkin hükümlere saklı kalmak kaydı ile prensip olarak Türk vatandaşlarına tanınmış olan haklardan yararlanmaya devam eder (TVK, m.28).

Kanunda öngörülen şartların gerçekleşmiş olması İçişleri Bakanlığı’nın mutlak izin vermesi mecburiyetinin doğurmaz. Bu hususta Bakanlık şüphesiz ve keyfilikten uzak hareket etmelidir. Vatandaşlıktan çıkmak isteyen kişiler hakkında Bilgi Toplama Daire Başkanlığından, Emniyet Genel

Müdürlüğünden, Kaçakçılık İstihbarat Hareket ve Milli Savunma Bakanlığında arşiv araştırması yapılarak, araştırma sonucu Bakanlığa bildirilmektedir (Nomer, 2017; 135).

Vatandaşlıktan çıkmak isteyen kişiler aşağıda belirlenmiş olan şartların tamamlanması halinde Bakanlıkça izin veya çıkma belgesi verilmektedir.

- ✓ *Ergin ve ayırt etme gücüne sahip olmak,*
- ✓ *Yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanmış olmak veya kazanacağına ilişkin inandırıcı belirtilerde bulunmak,*
- ✓ *Herhangi bir askerlik hizmeti veya suç nedeni ile aranan kişilerden olmak,*
- ✓ *Hakkında herhangi bir cezai ve mali tehdit bulunmamak (TVK, m.25)*

Türk vatandaşlığından çıkma belgeleri “çıkma belgesi” ve “çıkma izin belgesi” olarak ikiye ayrılmıştır.

Çıkma izin belgesi: Yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanmak üzere vatandaşlıktan çıkmak için izin isteyen, fakat henüz yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanmamış kişilere İçişleri Bakanlığınca Türk vatandaşlığından “çıkma izin belgesi” verilir. Bu belge İçişleri Bakanlığı tarafından talepleri uygun görülenler için, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünce düzenlenmektedir. Bu belgenin geçerliliği İçişleri Bakanlığının izin kararından itibaren 2 yıl geçerlidir. Belirlenmiş olan bu süre sona erdiğinde belge geçerliliğini kaybeder. Bu belgeyi alanlar 2 yıl içerisinde yurt içinde ise ikamet edilen yer Valiliğine, yurt dışında ise dış temsilcilere yabancı bir devlet vatandaşlığını kazandığına dair bilgi ve belge vermek zorundadır. Bu süre içerisinde belge ve bilginin verilmemesi ya da yabancı devlet vatandaşlığının kazanılmaması durumunda izin belgesi geçersiz hale gelir (TVK, m.26). Kişi verilen süre içerisinde veya verilen izin sonucunda yabancı devlet vatandaşlığını belgelediği takdirde kendisine Türk vatandaşlığından çıkma belgesi verilir (Nomer, 2017; 138).

Çıkma Belgesi: Türk vatandaşlığından çıkmak isteyen kişi aynı zamanda başka bir devlet vatandaşı ise, önceden yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanmış olduğunu belgelediği takdirde kendisine çıkma belgesi hemen verilecektir (Türk Vatandaşlık Kanununun Uygulamasına İlişkin Yönetmenlik (TVKUY), m.44/II). Bu belge Bakanlıkça uygun görülen kişilere verilmek için Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü tarafından düzenlenmektedir. Sözü geçen belgenin ilgili kişiye imza karşılığı teslim edilmesi ile kişi Türk vatandaşlığından çıkmış sayılacaktır (Doğan, 2016; 131).

İzin belgesinin vatandaşlığın kaybına ilişkin bir etkisi yoktur. Bu belgenin verilmiş süre içerisinde gereği yapılmadığında geçerliliğini kaybeder, yani kişi vatandaşlığını muhafaza edecektir. Kişi vatandaşlıktan direk çıkması için kişiye “çıkma izin belgesi” değil “çıkma belgesi” verilmesi gerekir. Çıkma belgesi kişiye teslim edilmediği sürece kişi Türk vatandaşlığına devam eder (Nomer, 2017; 138).

Hukukta vatandaşlığın kaybı durumu eşe etki etmeyecektir. Bunun doğal sonucu olarak Türk vatandaşlığından izin alarak çıkılması durumunda diğer eşin vatandaşlığı devam edecektir. Çıkmanın eşe herhangi bir etkisi olmayacaktır. Ama bu durumda çocuklar açısından bakıldığında farklılık gösterir. Vatandaşlıktan çıkmanın çocukların vatandaşlığına etkisi vardır. Türk vatandaşlığının kaybı, çocukların vatansızlığı sonucunu doğuracaksa ana veya babalarının Türk vatandaşlığını kaybetmeleri onların vatandaşlığını etkilemeyecektir. Çocuklar Türk vatandaşlığını muhafaza edecektir (TVK, m.27/III). Vatandaşlıklarını bereber kaybeden baba ve ananın çocukları Türk vatandaşlığını kaybeder (Öztürk & Yazar, 2020; 37).

Ancak bu durum 2019 yılında kabul edilen “7196 sayılı Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun” 16. maddesi ile çıkma izni almak şartıyla vatandaşlıklarını beraber kaybeden baba ve ananın çocuklarının da Türk vatandaşlığını kaybedeceklerine ilişkin hüküm madde metninden çıkarılmıştır. Bu değişiklikle birlikte, anne ve baba Türk vatandaşlığından birlikte çıksa dahi çocuk Türk vatandaşı olarak kalacaktır (Öztürk & Yazar, 2020; 37).

Türk vatandaşlığını kaybeden ana veya baba ise, kaybeden eşin talep etmesi ve diğer eşin muvafakat etmesi durumunda çocuklarında vatansız kalmaması şartıyla, kendileriyle bereber Türk vatandaşlığını kaybederler. Muvafakat etmemesi durumunda, yetkili hakimın verdiği karara göre işlem yapılacaktır(TVK, m.27/II).

Doğumla Türk vatandaşlığını kazanmış olup sonradan izni almak şartıyla Türk vatandaşlığından ayrılan kişiler ve üçüncü dereceye kadar olan alt soylarına bazı istisnalar haricinde Türk vatandaşlarına tanınan

kaklardan aynen yararlanmaya devam etmesi sağlayan bir belge verir. Bu belge “Mavi kart” olarak adlandırılmıştır (Öztürk & Yazar, 2020; 38).

Kartın hazırlanmasındaki asıl amaç, imtiyazlı bir yabancı grubu yaratmak değil, çifte veya çok vatandaşlık hakkı tanınmayan ülkelerde yaşayan Türk vatandaşlarının bu durumdan olumsuz etkilenmesini önlemektir. Yabancı devlet vatandaşlığını kazanmış olan kişinin Türkiye ile olan organik bağının kopmaması ve bu bağın muhafaza edilmesi amaçlanmaktadır (Öztürk & Yazar, 2020; 39).

2.2. Kaybettirme

Yetkili makam kararıyla vatandaşlığın kaybının bir diğer yolu da kaybettirmedir. Bu yol ile vatandaşlığın kaybında kişinin talebi söz konusu değildir (Perçin, 2016; 233).

Aşağıda belirtilmiş olan eylemlerde bulunmaları resmi makamlarca tespit edilen kişilerin Türk vatandaşlığı Cumhurbaşkanlığı kararıyla kaybettirilebilir²

Türk vatandaşlığını kaybettirme ile ilgili kanunun 29. Maddesinde aşağıdaki ifadeler yer verilmiştir.

1. *Yabancı bir devletin, Türkiye'nin menfaatlerine uymayan herhangi bir hizmetinde bulunup da bu görevi bırakmaları kendilerine yurt dışında dış temsilcilikler, yurt içinde ise mülki idare amirleri tarafından bildirilmesine rağmen, 3 aydan az olmamak üzere verilecek uygun bir süre içerisinde kendi istekleri ile bu görevi bırakmayanlar,*

2. *Türkiye ile savaş halinde bulunan bir devletin her türlü hizmetinde Cumhurbaşkanının izni olmaksızın kendi istekleriyle çalışmaya devam edenler³,*

3. *İzin olmaksızın yabancı bir devlet hizmetinde gönüllü olarak askerlik yapanlar,*

Hakkında Cumhurbaşkanının kaybettirme kararı verilebileceği düzenlenmiştir⁴. Cumhurbaşkanına işleme ilgili takdir yetkisi tanınmıştır (Güngör, 2016; 171).

1.a. Kişi, yabancı bir devlette Türkiye'nin menfaatlerine uymayan bir hizmette bulunmamalıdır. Bu hizmet yurt içinde ve yurt dışında yabancı devletin özel veya resmi, sivil ve askeri hizmeti olabilir. Hizmetin Türkiye'nin menfaatlerine uygun olup olmadığı Cumhurbaşkanının tespit ve takdir edeceği bir husus olmaktadır.

1.b. Kişinin yaptığı hizmet Türkiye'nin yararlarına uygun değilse kişiye görevi bırakması için bildirimde bulunulması gerekmektedir. Bildirim yurt dışında dış temsilciler, yurt içinde ise mülki idare amirleri tarafından yapılmaktadır. Hizmeti bırakması için yetkili kişiye süre verilir. Belirlenmiş olan bu sürede kişinin görevi bırakabilme imkanı bulundurarak verilmiştir. Kanun gereği bu süre üç aydan az olmamalıdır.

1.c. Yapılmış olan bildirim hukuki sonuç doğurabilmesi için, bildirim tebliğ yolu ile yapılması gerekmektedir. Tebligat yurt dışında yapılacaksa tebligatı düzenleyen kurallar ve Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası sözleşmelerin hükümleri çerçevesinde tebligat yapılması gerekmektedir. Kişi uygun görülen süre zarfında hizmeti bırakmamış olması gerekir. Kişinin hizmeti kendi isteğiyle bırakmaması halinde kişinin herhangi bir tehdit veya cebir ve maddi ve manevi sebeplerden doğmuş olma ihtimali dikkate alınmaktadır. Kişinin arzusuyla veya kendi isteğiyle bırakmaması kişinin hizmeti bırakmamasının mazereti olarak geçerlidir. Mazeretin geçerli olup olmadığı ise İçişleri Bakanlığınca değerlendirilmektedir (Nomer, 2017; 141).

2.a. Kanunun 29/II maddesinde anlatılan savaş hali bulunan bir devlette herhangi bir görevde bulunmamaktır. Buradaki belirleyici unsur, Türkiye ile herhangi bir devlet arasında milletlerarası hukukun kabul ettiği anlamda bir savaş halinin bulunmasıdır.

2.b. Cumhurbaşkanlığının izni bulunmaksızın kişinin arzusu ve kendi isteği ile savaş halindeki devlette görevine devam etmesi halinde kişinin vatandaşlığını kaybettirecektir. Menfaat burada söz konusu değildir.

² 2.7.2018 tarihli ve 700 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 188 inci maddesiyle bu firkada yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

³ 2.7.2018 tarihli Kanun Hükmünde Kararname'nin 188 inci maddesiyle bu maddenin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlığın teklifi ve Bakanlar kurulu” “Cumhurbaşkanı” şeklinde aynı firkanın (b) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulunun” ibresi “Cumhurbaşkanının” ve ikinci fıkrada yer alan “Bakanlığın teklifi ve Bakanlar kurulu ibresi “Cumhurbaşkanı” Şeklinde değiştirilmiştir.

⁴ 2.7.2018 tarihli ve 700 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 188 inci maddesiyle bu firkada yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

Bu durumda hizmeti bırakması için kişiye ne süre ne de bildirim verilmesi söz konusudur (Güngör, 2016; 178). Hizmet sona erdikten sonra vatandaşlığın kaybettirilmesine karar verilemez (Nomer, 2017; 142).

3.a. Kanununun 29/III maddesinde anlatılan izin almaksızın yabancı bir devlette gönüllü askerlik yapmak vatana bağlılıkla bağdaşmayan bir eylem olarak kabul edilmektedir. Bu durumda Türk vatandaşının yanında başka devlet vatandaşı olan kişiler vatandaşlık bağı ile bağlı olduğu devlette askerlik yapmaları vatandaşlığın kaybına neden olur mu? Sorusunu akıllara getirmektedir. Bu konu 1111 sayılı Askerlik Kanunu ile düzenlenmiştir.

22.01.2015 tarihli ve 6586 sayılı kanunla yapılan değişikliğe göre;

“Cumhurbaşkanı kararıyla belirlenen esaslara göre; yurt dışında doğan ve ikamet edenler ile kanunu rüşt yaşına kadar yabancı bir ülkeye girmiş olanlardan buldukları ülke vatandaşlığını da kazanan Türk vatandaşları, talepleri halinde, durumlarına uyan ve kanunun öngördüğü askerlik statülerinden biri içerisinde askerlik mükellefiyetlerini otuz sekiz yaşını tamamlamadıkları yılın sonuna kadar yerine getirebilirler veya tabiiyetinde buldukları diğer ülkelerde askerlik yapmış olduklarını belgelemek kaydıyla mükellefiyetlerini yerine getirmiş sayılırlar. Bunların otuz sekiz yaş sonuna kadar askerlikleri ertelenmiş kabul edilir” (m.2)⁵ Hükmü yer almaktadır.

Bu hükümce çifte vatandaşlığa sahip olanlar Türk vatandaşlarının, vatandaşlığına sahip olduğu bir diğer ülkede askerlik veya onun yerine geçen kamu görevini ifa etmeleri, kaybettirme sebebi olarak kabul edilmemektedir (Doğan, 2016; 160).

Yabancı devlette askerliğin izinsiz yapılması kişinin vatandaşlığının kaybettirilmesine sebep olacaktır. Burada devlet izni varsa kişinin vatandaşlığını kaybetmesi söz konusu olmayacaktır.

Türk vatandaşlığının kaybının bir diğer nedeni ise *“devlet güvenliği ile anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suç işlemektir”*. Bu durumda kişinin vatandaşlığının kaybettirilmesine karar verilebilmesi için;

a) Kişi hakkında 26.09.2004 tarihli 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun “Devletin birliği ve ülke bütünlüğünü bozma” (302), “Anayasayı ihlal” (309), “Cumhurbaşkanına suikast ve fiili saldırı” (310), “yasama organına karşı suç” (311), “hükümete karşı suç” (312), “Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine karşı isyan” (313), “Silahlı örgüt kurma” (314), “Silah sağlama” (315) maddelerinde yazılı suçlar sebebiyle hakkında kavuşturma ve soruşturma yürütülmesi,

b) Kişiye, halen yurt dışında bulunması nedeniyle ulaşılmaması ve bu durumun, kovuşturma aşamasında mahkeme, soruşturma aşamasında ise Cumhuriyet Savcısı tarafından öğrenilmesinden itibaren 1 ay içinde vatandaşlığın kaybettirilmesi amacıyla İçişleri Bakanlığına bildirilmesi,

c) Kişiye 3 ay zaman zarfı içinde vatana dönmesi gereği, Bakanlıkça Resmi Gazetede ilan suretiyle tebliğ edilmesi ve kişinin bu 3 aylık zaman dilimi içerisinde vatana dönmemiş olması gerekir. Yukarıda da anlatılan bu gibi durumlarda kişinin vatandaşlığının kaybettirilmesi kararı verilebilir (Nomer, 2017; 143).

Sonuç olarak Türk vatandaşlığının kaybettirilmesi, Cumhurbaşkanının kararıyla olmaktadır. Vatandaşlığın kaybı Cumhurbaşkanı vermiş olduğu kararının Resmi Gazetede yayımlandığı tarihten itibaren hüküm ifade etmektedir. Bu tarihten itibaren kişi yabancı statüsüne sahiptir. Kaybettirme niteliği itibarıyla cezai nitelikte bir işlem olmaktadır. Ancak Türk vatandaşlığının kaybı yönünden vatandaşlığın diğer kayıp hallerinden bir farkı yoktur. Aynı statüye tabii olurlar. Eşe etkisi olmadığı gibi çocuklarında vatandaşlığın etki etmemektedir (Nomer, 2017; 145).

Kaybettirme kararına örnek olarak Merve Kavakçı'yı gösterebiliriz. 18 Nisan 1999 seçimlerinde Fazilet Partisinden İstanbul milletvekili olarak seçilen Merve Kavakçı, 2 Mayıs 1999 da Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde, ant içme törenine başörtülü katıldığı için meclisten çıkartılmış ve Daha sonra Amerika Birleşik Devleti vatandaşı olduğunu bildirmedigi gerekçeliyle Bakanlar Kurulu'nun kararıyla Türk vatandaşlığından çıkartılmıştır (www.edb.adalet.gov.tr, 2020).

Kavakçı'nın izin almadan kendi isteği ile yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanmış olması Türk vatandaşlığının kaybına neden olmuştur. Milletvekilliği için gerekli ön koşul olan vatandaşlıktan mahrum

⁵ 2/7/2018 tarihli ve 700 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin, beşinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

kalmıştır. Vatandaşlıkla ilgili konularda olduğu gibi, kaybettirme konusunda da ilgili kişinin yargı yoluna başvurabileceği, Türk hukuku bakımından belirtilmesi gereken önemli bir özelliktir.

28 ekim 1999 tarihinde kavakçı Türk vatandaşı Yıldırım'la evlenerek bu yolla Türk vatandaşlığını yeniden kazanmıştır ancak Kavakçı Danıştay'a Bakanlar Kurulunun vatandaşlığının kaybıyla ilgili verdiği kararını iptali için dava açmıştır. Başvuran diğerlerinin yanı sıra, milletvekili seçilmesine bağlı olan dokunulmazlık ve diğer haklarının da altını çizmiştir. Danıştay 8 Şubat 2000 tarihinde Türk vatandaşlığını kaybettirilmesi için gereken koşulların gerçekleştiği gerekçesiyle yapılmış başvuruyu reddetmiştir. Danıştay başka bir devletin vatandaşlığına geçerken Türk vatandaşlığının korunmasının özellikle ilgili makamın iznine bağlı olduğunu, fakat Kavakçı'nın bu koşulları yerine getirmediğini kaydetmiştir. Daha sonra Kavakçı'nın Milletvekilliği düşürülmüştür. Daha sonra kurul, Kavakçı'nın "karar düzeltme" istemini reddetmiştir (www.edb.adalet.gov.tr, 2020).

Kavakçı daha sonra Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine dava açmaya karar verdi. 28 Mayıs 2001 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin temel insani hakları güvence altına alan 34. maddesi uyarınca Türkiye'ye dava açmıştı. Merve'yi Davada Selim Özdemir ve Laurent Hinciker temsil ediyordu. Dava Merve Kavakçı lehine sonuçlanmıştır. Mahkeme, Protokol'ün 3. maddesinin ihlal edildiğine;

2. *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6, 9, 14. maddeleri hakkındaki şikayetlerin ayrıca incelenmesine gerek olmadığına,*

3. *Başvuranın uğradığı manevi zarar için mevcut kararın başlı başına adil bir tazmini oluşturduğuna,*

4. a) *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 44 / 2. Maddesi uyarınca kararın kesinleştiği tarihten itibaren 3 ay içinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden TL'ye çevrilmek ve her türlü vergiden muaf tutulmak üzere Savunmacı Hükümetin başvurana yargı gideri olarak dört bin Euro ödenmesine,*

b) *Söz konusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödemenin yapıldığı tarihe kadar Hükümet tarafından, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan faiz oranının 3 puan fazlasına eşit oranda faiz uygulanmasına,*

5. *Adil tazmine ilişkin diğer taleplerin reddine karar vermiştir* (www.edb.adalet.gov.tr, 2020).

Bakanlar Kurulunun kararına göre, Merve Kavakçı'nın vatandaşlıktan çıkarılmasına dair 13 Mayıs 1999 tarihli Bakanlar Kurulunun kararıyla İçişleri Bakanlığının 12 Mayıs 2017 tarihli yazısı üzerine 26 Mayıs 2017'de Bakanlar Kurulunca yürürlükten kaldırıldı. 3 Temmuz 2017' de Kavakçı'nın Türk vatandaşlığına geri kabul edildiği Resmi Gazetede yayımlandı. Böylelikle Kavakçı Türk vatandaşlığına tekrardan kavuşmuş oldu (www.resmigazete.gov.tr, 2020).

Kavakçı hakkında verilen kararlardan çocukları etkilenmeyecektir. Vatandaşlığını kaybetse de yabancı statüsünde Türkiye'de yaşayabilecektir. Mülk edinme ikamet ve iş kurma gibi konularda yabancılara uygulanan mevzuata tabi olacaktır. Yasaya göre Kavakçı yeniden Türk vatandaşlığına başvurabilecek ve yine kararı Bakanlar Kurulu verecektir.

2.3. Türk Vatandaşlığına Alma Kararının İptali

Türk hukukunda vatandaşlığa alma kararının iptali "vatandaşlığı kazanmaya esas teşkil eden önemli hususların gizletilmesi veya ilgilinin yalan beyanı sonucunda" vatandaşlığa alma kararının iptal edileceği düzenlenmiştir. Konuya ilişkin idarenin takdir yetkisi yoktur.

İptal kararı ile vatandaşlığını kaybeden bireye bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazanmış çocuklar ve eş iptal kararı ile vatandaşlığını kaybedecektir. İptal kararı karar tarihinden itibaren geçerli sayılmakta ve bu tarihten itibaren kişi yabancı statüsünde olur. Hukukta vatandaşlığı alma kararının iptali, sadece sonradan Türk vatandaşlığını kazananlar için uygulanabilecek bir vatandaşlık kaybı yöntemidir (Perçin,2016; 234).

Türk hukukunda vatandaşlığı alma kararının iptali ilk defa 403 sayılı eski Türk vatandaşlık kanunu ile kabul edilmiştir. Bu kanunda vatandaşlığı alma kararının iptali için 5 yıllık bir süre kabul edilmiştir (Tanrıbilir, 2008; 50). Ancak yeni 5901 sayılı 2009 tarihli Türk vatandaşlığı kanununda ise bu süreye ilişkin bir karar ve açıklama yoktur (Erden, 2016; 23).

Türk vatandaşlığını alma kararının iptali için bazı hususların gizletilmesi veya yalan beyanın, ilgili yani vatandaşlığı alınan kişinin kasten, bilerek tahakkuk etmesidir.

Bu sebeple yetkili makamlar kandırılarak veya aldatılarak söz konusu karar alınmış olmalıdır. Bu suretle yetkili makamları aldatarak ve kandırarak söz konusu kararı aldırılmış olmalıdır (Erden, 2016; 4). Üçüncü bir şahsın ilgiliden habersiz olarak, bu hususu tahakkuk etmesi iptali için sebep doğurmamaktadır. Cumhurbaşkanı gerekli şartların oluşması halinde iptal kararı verebilir⁶ (Nomer, 2017; 147). Bir kişinin Türk vatandaşlığına alınması idareye bağlı bir hatadan oluşmuş ise yalan beyan veya önemli hususların gizletilmesi söz konusu olmamak sızın kişi vatandaşlığı yanlışlıkla alınmıştır. Bu durumda hukuki şartlar oluşturmadığı için vatandaşlığı alma kararı veren makam tarafından kişinin vatandaşlığı geri alınır (Nomer, 2017;148).

Vatandaşlık devamlı bir hukuki statü tesis ettiğinden, uzun zaman iptal edilebilme ihtimali içinde bırakılmaması gereklidir. Ancak kanun her nedense vatandaşlığa alınma kararının iptal edilmesini bir süreyle bağlanmaktan kaçınmıştır (Nomer, 2017;148).

Vatandaşlığa alma kararının iptalinde süre olmaması nedeni ile aradan geçen uzun bir zaman diliminde sonra vatandaşlığını hileli bir yolla ve yalan beyanla kazandığının tespit edilmesi sonucunda kişinin Türk vatandaşlığı iptal edilecektir. Bu durumdaki kişi vatansız kalacaktır. Vatandaşlığını kaybeden kişi, vatandaşken sahip olduğu haklar ile ailesi ve topluma olan ilişkileri gibi hak kayıplarına maruz kalacakları ortadadır. Bu durumunda idarenin istikrarı ilkesi ile uyumlu olmadığı açıkça ortadadır.

Vatandaşlığı alma kararının iptali için önemli hususların gizletilmesi veya yalan beyanda bulunma tespit edildiğinde bireyin iradesi dışında vatandaşlığına son verilebileceği Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesinde de kabul edilmiş bir husustur. Sözleşmede bireyin vatansız kalıp kalmayacağını bakmaksızın iradesi dışında bireyin vatandaşlığına son verilebileceği düzenlenmiştir (Doğan, 2016; 142). Bu durumda bireyin vatansız kalıp kalmaması durumu dikkate alınmadığından bu konu tartışmaya açık bırakılmıştır. Bunun yanı sıra sözleşmenin diğer maddelerinde vatansızlık önlenmelidir, ifadelerine yer verilmiştir.

İptal kararlarını basit ve kapsamlı iptal kararları olarak inceleyip değerlendirecek olursak burada değinmemiz gereken husus, hakkında iptal kararı verilen kişinin Türkiye’de sahip olduğunu haklarının akıbetinin ne olacağıdır.

Bu hususa esasen, hakkında basit iptal kararı veren kişi hakkında ilk olarak, kişinin sahip olduğu haklar, yabancıların hakları kadarsa herhangi bir işlerin yapılmasına gerek yoktur. İkinci olarak; vatandaşlığa alma kararı iptal edilen kişilerin Türkiye’de sahip oldukları haklar diğer yabancılardan fazla olabilir. Bu durumda kişilerin elindeki fazlalık elden çıkartılacak ve iptal kararıyla yabancı statüsünde olan kişinin diğer yabancılardan fazla hakkı olmayacaktır. Bu durumdaki kişilerin mallarının tavsiyesi, vatandaşlığa alma kararının iptaline bağlı bir tasfiyesi olmayıp kişinin yabancı statüsüne girmesinin doğal sonucudur (Doğan, 2016; 151). Buradaki dikkat edilmesi gereken husus haklarında iptal kararı verilen kişilerin, ülkedeki tüm mal varlığı tasfiye edilmeyecek, sadece diğer yabancılardan fazla hakları tasfiye edilecektir.

Hakkında kapsamlı iptal kararı verilen kişiler hakkında ise yetkili makam gerekli gördüğü hallerde malların tasfiyesini de kapsar şekilde vatandaşlığa alma kararının iptal etme imkanı tanımıştır. Kişinin, gizlettiği hususların ve yalan beyanının çok önemli olması halinde, ilgili hakkında kapsamlı iptal kararı verilecektir. Buradaki hususların önemine dair takdir yetkisi, iptal kararını veren makama verilmiştir. Haklarında kapsamlı iptal kararı verilen kişilerin Türkiye’deki mallarının en geç bir yıl içerisinde tavsiye edilmesi gerekir. Bu süre zarfında vatandaşlığa alma iptal edilen malikin sahip olduğu bütün haklara sahiptir. Kanunun öngördüğü süre zarfı içinde tavsiye işlemi yapılmaz ise mevcut sürenin sonunda tavsiye işlemleri hazinence yapılmaktadır. Tavsiye bakiyesi ilgili kişinin nam ve hesabına, kamu hazinedarlığı sistemine dahil bir kamu bankasına yatırılır (Doğan, 2016; 152).

Eski 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanun’unda bu gibi kişilerin sınır dışı edilmesi kabul edilmişken, yeni 5901 sayılı Türk vatandaşlığı kanununda ise kişinin ülkede kalabileceği açıklanmıştır (Doğan, 2016; 152).

Hakkında kapsamlı iptal kararı verilen kişiler, iptal kararı lehine yargıya başvurması halinde, malların tavsiyesi dava sonucuna bırakılacaktır (TVK, m.33). Başka bir ifade ile kanunda öngörülmüş olan bu süre yargıya başvurulması halinde duracaktır. Dava sonucunda, iptal kararı onarır ise malların tavsiyesi için bir yıllık süre işlemeye devam edecektir.

⁶ 2.7.2018 tarihli ve 700 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 188 inci maddesiyle bu firkada yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

3. SEÇME HAKKIYLA TÜRK VATANDAŞLIĞININ KAYBEDİLMESİ

Kanunun seçme hakkıyla Türk vatandaşlığından ayrılma imkanı tanıdığı kişilerin ortak özelliği, ergin olmadıkları bir zamanda vatandaşlığı iradesi dışında kazanmış, başvuru tarihinde yabancı bir devletin vatandaşlığını da taşıyan ergen kişiler olmalarıdır (Güngör, 2016; 190).

Türk vatandaşlık kanununda, gerekli şartları taşıyan Türk vatandaşı çocukların, ergin olmalarından itibaren 3 içerisinde seçme hakkını kullanarak vatandaşlıktan çıkabilecekleri kabul görmüştür. Bunun yanı sıra bu kişilerin vatandaşlıktan çıkarken vatansız kalmama şartı da aranmıştır (TVK, m.34).

Kanunun 34. maddesinde belirtilen seçme hakkını kullanarak Türk vatandaşlığından çıkmanın şartları aşağıdakilerdir.

- ✓ *Baba ya da anadan dolayı soy bağı nedeni ile doğumla Türk vatandaşı olanlardan yabancı baba ve ananın vatandaşlığını doğumla veya sonradan kazananlar* (TVK, m.34/I-a),
- ✓ *Baba ya da anadan dolayı soy bağı nedeni ile Türk vatandaşı olanlardan doğum yeri esasına göre bir devlet vatandaşlığını kazananlar* (TVK, m.34/I-b),
- ✓ *Evlat edinilme yolu ile Türk vatandaşlığını kazananlar* (TVK, m.34/I-c),
- ✓ *Doğum yeri esasına göre Türk vatandaşları oldukları halde, sonradan yabancı baba veya anasının vatandaşlığını kazananlar* (TVK, m.34/I-ç),
- ✓ *Herhangi bir şekilde Türk vatandaşlığını kazanmış baba veya anaya bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazananların* (TVK, m.34/I-d),

Ergin olmalarından itibaren 3 yıl içerisinde Türk vatandaşlığından ayrılacakları esas kabul edilmiştir.

Türk vatandaşlığının seçme hakkı ile kaybı bu hakkın kullanılmasına dair şartların varlığı ve tespiti İçişleri Bakanlığınca incelenir ve karar tarihinden itibaren hüküm ifade eder (Güngör, 2016; 190).

Türk vatandaşlığını seçme hakkı ile kaybeden kişilerin eş ve çocuklarının durumu, vatandaşlıktan çıkma yoluyla ayrılanların eş ve çocukları gibidir (Nomer, 2017; 153). Kısacası seçme hakkının eşe etkisi yoktur. Vatandaşlıktan ayrılan baba veya ananın talepte bulunması ve diğer eşin muvafakat etmesi halinde çocuklarda Türk vatandaşlığından çıkmış olacaktır. Muvafakat etmemesi durumunda mahkemeden alınacak karara göre işlem yapılacaktır. Eski kanundan farklı olarak çocuğun muvafakati aranmamıştır.

3.1. Türk Vatandaşlığın Seçme Hakkı Yolu İle Kaybı Usulü

Türk vatandaşlığının seçme hakkıyla kaybına ilişkin başvuru, yurt dışında dış temsilcilere, yurt içinde ise ikamet edilen yer valiliğine bizzat kişi tarafından seçme hakkının kullanılmasına ilişkin açıklamayı içeren vekaletname ile yapılmaktadır (TVK, m.37).

Yazılı talebi alan başvuru makamı seçme hakkı yoluyla Türk vatandaşlığından ayrılmak isteyen kişinin bu hakkın kullanılması şartını taşıyıp taşımadığını araştırarak, takiben dosyayı karar almak üzere İçişleri Bakanlığınca sunacaktır. Başvuru makamı ilgilinin seçme hakkı yoluyla kaybın şartlarını taşıyıp taşımadığını tespit etse dahi, başvuruyu reddetme yetkisine sahip değildir (Güngör, 2016; 190).

Kanunda belirtilen şartları taşıyan kişiler adına aşağıda belirtilmiş belgelerden oluşturulan dosya düzenlenmektedir

- ✓ İsteği bitirten dilekçe,
- ✓ Bireyin kazanmış olduğu diğer devlet vatandaşlığını gösteren,
- ✓ Müracaat makamlarınca sistemden alınan nüfus kayıt örneği (Öztürk & Yarar, 2020; 384)

İçişleri Bakanlığınca yapılmış olana inceleme sonucunda aranan şartları taşıdığı tespit edilen kişiler, Bakanlığın kararı üzerine seçme hakkı yolu ile vatandaşlığını kaybeder. Sözü geçen bu kişileri aile kütüğündeki kayıtları gerekli açıklama yapılarak kapalı hale getirilmektedir. Seçme hakkı ile kayıp şartlarını taşımayan kişilerin talepleri Bakanlıkça reddedilmektedir (Güngör, 2016; 190).

4. SONUÇ

Aslen ve sonradan kazanılan Türk vatandaşlığı, seçme hakkı veya yetkili makamın kararı ile kaybedilmektedir. Vatandaşlığın yetkili makam kararı ile kaybı, vatandaşlıktan izin almak şartıyla çıkma, vatandaşlığı kaybettirme ve vatandaşlığı kazanma kararının iptaliyle gerçekleşir.

Vatandaşlıktan çıkma, herkesin vatandaşlığını değiştirmede özgür oluşunun bir sonucu olarak Türk hukukunda kabul edilmiştir. Çıkma, vatandaşlığın kaybı yolları arasında en normal ve en fazla uygulama alanı bulunan yol olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Vatandaşlıktan birlikte çıkan baba ve ananın çocuklarının da Türk vatandaşlığı kaybetmesi meselesi açık olup kanunun bu yönde değişikliğe gitmesi yerinde olmuştur. Kanaatimce anne ve babayla birlikte Türk vatandaşlığının kazanılması durumunda çocuklarında kendiliğinden Türk vatandaşlığını kazanması yerinde iken aksi yerinde değildir. Bu sebeple 7196 sayılı kanunla getirilen değişiklikle anne ve babanın Türk vatandaşlığından birlikte çıkmaları çocukların vatandaşlığını etkilenemeyecek olması isabetli olmuştur.

Doğum ile Türk vatandaşlığını kazanmış olup çıkma izini almak şartı ile vatandaşlıktan çıkanların ve üçüncü dereceye kadar olan alt soylarına verilen mavi kartın özellikle kamu kurum ve kuruluşlarında yeterince bilinmediği tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu kart sahibi kişilerin ikamet izni, çalışma izni, vize ve taşınmaz mal edinme hakkında Türk vatandaşlarıyla aynı muameleye tutulması gerektiği konusunda yeterli bilgiye sahip olunmamakta ve bu durum zaman kaybına yol açmaktadır. Bu sebeple ilgili kamu kurum ve kuruluşlarını tarafından mavi kartın ülke genelinde tanıtımının daha iyi yapılması gerekmektedir.

Kaybettirme kararı ilgili kişi açısından cezai mahiyette bir karar olduğu için şahsi sonuçlar doğuracaktır. Yani kaybettirme kararı verilen kişilerin eş ve çocukları bu durumdan etkilenmeyeceklerdir. Karar Resmi Gazetede yayımlandığı tarihten sonra kişi ülkede yabancı statüsünde olacaktır. Hakkında kaybettirme kararı verilen kişinin eski Türk vatandaşı olması, ona bir ayrıcalık tanımayacaktır. Çünkü kanunun 28'inci maddesin öngörülen istisnai haklardan yararlanma imkanı eski Türk vatandaşlarından, sadece yetkili makamdaki izin alarak Türk vatandaşlığından çıkanlara tanınmıştır.

Kanunda vatandaşlığını sonradan kazanan kişilerin, kazanmış olduğu vatandaşlığını yalan beyanlarda bulunma ve önemli esasların gizlenmesi sonucunda kazandığı tespit edilmesi durumunda, herhangi bir süreye tabi olmamasızın vatandaşlığa alma kararının iptal edileceği düzenlenmiştir. Karara ilişkin yetkili makama taktir yetkisi verilmemiş ve kanunda aranan şartların varlığı ve tespiti durumunda yetkili makamın vatandaşlıktan çıkma kararı vermek zorunda bırakılmıştır.

Vatandaşlığa alma kararının iptalinde belirli ve makul bir sürenin olmamasında hem birey hem toplum açısından kamu yararı bulunmamaktadır. Zira sürenin belli olmaması kişinin her an vatandaşlığının iptal edilebileceği endişesiyle yaşaması demektir. Buna esasen devlete olan güven hissini zayıflayacağı gibi, toplumunda sonradan Türk vatandaşlığını kişilere olan medeni ve hukuki ilişkilerine zarar verecektir. Bu anlamda her hangi bir süre kısıtlaması olmaksızın vatandaşlığa alma kararının iptalinin idarenin eline sınırsız bir şekilde bırakılması, idarenin istikrar ilkesine aykırı olduğu düşünülmektedir.

Buna esasen vatandaşlığa alma kararının iptaline önerimiz, Türk vatandaşlığı kanunundaki vatandaşlığa alma kararının iptaline ilişkin düzenlemenin, eski 403 sayılı Türk vatandaşlık kanununda olduğu gibi, sonradan vatandaşlığı kazanan kişiler tarafından istismar edilmeyecek uzunlukta ve uygun görülen bir süre (örneğin 5 veya 10 yıl) ile sınırlandırılmalıdır. Ayrıca ilgili maddenin, bireyin vatansız kalmasına engel olacak ve yetkili makam vatandaşlığın iptali konusunda taktir yetkisi tanıyacağı şekilde yeniden kaleme alınması gerektiğini düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

CANYAŞ, A. B. (2014). Hukuki Şartlar Oluşmadan Verilmiş Olan Türk Vatandaşlığını Kazanma Kararının Geri Alınmasında Süre Sorunu. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (114), 348-360.

DOĞAN, V. (2016). *Türk Vatandaşlık Hukuku*. Ankara: Savaş Yayınevi.

DOLUNAY, A. (2016). Vatandaşlık Hukuku Temel İlkelerinin Türk Hukuku Ve Kıbrıs Türk Hukuku Açısından Değerlendirilmesi. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (122), 372- 375.

GÜNGÖR, G. (2016). *Tabiiyet Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları.

NOMER, E. (2017). *Türk Vatandaşlık Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi.

- ÖZTÜRK, N., & YARAR, G. (2020). Türk Vatandaşlığından İzin Almak Suretiyle Çıkma. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 34-41.
- PERÇİN, G. E. (2016). Kuzey Kıbrıs ve Türk Vatandaşlık Hukuklarına İlişkin Bir Karşılaştırmalı Hukuk Çalışması. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 7(27), 215-244.
- SCHRİJER, B. B. (2018). Vatandaşlık Hakkının Kapsamı Ve Egemenlik İlişkisi Üzerinde Bir Değerlendirme. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 22(1), 199-265.
- TANRIBİLİR, F. B. (2008). Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısının Vatandaşlığın Kazanılmasına İlişkin Hükümleri. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 21(75), 27-62.
- TOPÇUOĞLU, A. A. (2012). Modern Hukuk Ve İslam'da Vatandaşlık Kavramının Hukuki Temeli. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16, 185-216.

Kanunlar ve Yönetmenlikler

TÜRK VATANDAŞLIĞI KANUNU. *T.C. Resmi Gazete*, 5901, 29. Mayıs 2009.

TÜRK VATANDAŞLIĞI KANUNUNUN UYGULANMASINA İLİŞKİN YÖNETMELİK. *T.C. Resmi Gazete*, 27544, 6 Nisan 2010.

Diğer kaynakları

<https://www.edb.adalet.gov.tr>. (2020). Mayıs 11, 2020 tarihinde T.C. Eğitim Daire Başkanlığı: <http://www.edb.adalet.gov.tr/bulten/pdf/2008-369.pdf> adresinden alındı.

<https://www.resmigazete.gov.tr>. (2020). Haziran 6, 2020 tarihinde Resmi Gazete: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/07/20170703.pdf> adresinden alındı.

